

СУТНІСТЬ АУДИТУ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ БАНКУ

Анотація. Уточнено та обґрунтовано сутність аудиту кредитних операцій банку на основі вивчення вітчизняних законодавчо-нормативних актів та узагальнення опублікованих із досліджуваної проблематики робіт практиків та вчених.

Аннотация. Уточнена и обоснована сущность аудита кредитных операций банка на основе изучения отечественных законодательно-нормативных актов и обобщения опубликованных по исследуемой проблематике работ практиков и ученых.

Annotation. On the basis of study of home legislative and normative acts and generalization of the practical workers' and scientists' works on the investigated range of problems, the essence of audit of credit operations of banks is specified and substantiated.

Ключові слова: кредитні операції, кредитний ризик, банк, аудит, аудит банку, аудит кредитних операцій банку.

Кредитні операції є найприбутковішими в банківському бізнесі [1]. Однак поряд із цим таким операціям притаманні ризики, пов'язані із неможливістю повернення наданих кредитів. Зменшення кредитного ризику банку можливо лише за умови існування ефективного контролю, прогресивною формою якого є аудит.

Питанням банківського аудиту присвятили свої роботи багато зарубіжних вчених і практиків [2; 3]. Вітчизняних публікацій і наукових праць у галузі аудиту банків, а тим більше аудиту кредитних операцій банків, досить обмежена кількість. Проте до українських вчених, що зробили найбільший вклад у вирішення даної проблеми, можна зарахувати: О. Васюренка, І. Белову, Н. Литвина [4 – 6]. Узагальнення опублікованих робіт із досліджуваної проблематики дає підстави стверджувати: питання економічного понятійного апарату стосовно аудиту кредитних операцій банку розроблені недостатньо. Все це й обумовлює актуальність та своєчасність обраної теми дослідження.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування сутності аудиту кредитних операцій банку.

Відповідно до визначеної мети було поставлено такі завдання: на основі вивчення вітчизняних законодавчо-нормативних актів та узагальнення опублікованих робіт із досліджуваної проблематики практиків та вчених визначити сутність аудиту банку, сутність кредитних операцій банку; надати власне уточнене визначення поняття "аудит кредитних операцій банку".

У процесі дослідження були використані такі методи: аналіз, синтез, узагальнення та систематизація.

Питання аудиту кредитних операцій комерційних банків в Україні досліджено недостатньо. І, перш за все, відсутнє системне розуміння більшістю власників банківського капіталу, у чому ж полягає сутність аудиту кредитних банківських операцій.

Для вирішення даної проблеми, на думку автора, насамперед, необхідно визначити сутність аудиту банку.

Так, в Україні на законодавчому рівні досліджуваному поняттю надається визначення лише в положенні "Про організацію внутрішнього аудиту в комерційних банках України", згідно з яким аудит банку – це визначення стану банку на основі перевірки правильності складання та підтвердження достовірності балансу, обліку прибутків та збитків, аналізу стану обліку, відповідність обліку та дій банку вимогам чинного законодавства, дотримання рівності прав акціонерів (учасників) у ході розподілу дивідендів, голосуванні, наданні прав на придбання нових акцій тощо та підготовка висновків для надання інформації керівництву, акціонерам (учасникам) банку та іншим користувачам [7]. Дане визначення, на думку автора, досить складне для сприйняття, не в повному обсязі відображає принципи аудиту і, головне – не визначає мети, задля якої має здійснюватися аудит у банку.

Що ж стосується сучасної економічної науки, то аналіз визначень сутності аудиту банків різними авторами-дослідниками дає всі підстави стверджувати про відсутність єдиної точки зору з приводу досліджуваного поняття [4; 8; 9; 11 – 13].

Так, одні автори під аудитом банку розуміють систему заходів щодо підтвердження достовірності звітності комерційних банків, відповідності бухгалтерського обліку вимогам нормативних документів, перевірка дотримання комерційними банками банківського законодавства, аналіз їхньої фінансово-господарської діяльності, а також надання консультаційних послуг [2; 14].

Другі наполягають на тому, що аудит банку – це незалежна експертиза фінансової звітності банку на основі перевірки дотримання порядку ведення бухгалтерського обліку, відповідності фінансових операцій законодавству, повноти й точності відображення у фінансовій звітності діяльності підприємства [10; 11; 13].

Треті визначають аудит банку як процес установлення достовірності бухгалтерської (фінансової) звітності кредитних організацій і відповідності виконаних кредитними організаціями операцій чинному законодавству й нормативним актам [8; 9; 12].

На думку автора, під аудитом банку слід розуміти процес оцінки фінансового стану банку на основі незалежної перевірки правильності ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності з метою визначення достовірності публічної бухгалтерської звітності, обліку, його повноти і відповідності чинному законодавству та встановленим нормативам, а також із метою розробки рекомендацій з підвищення фінансової

Однак оскільки об'єктом аудиту банку в даній роботі є кредитні операції, то для досягнення кінцевої мети має сенс визначити також і сутність останніх.

Так, чинним банківським законодавством України кредитні операції визначаються як вид активних операцій, пов'язаних з наданням клієнтам коштів у тимчасове користування або прийняттям зобов'язань про надання коштів у тимчасове користування за певних умов, а також надання гарантій, поручительств, авалів, розміщення депозитів, проведення факторингових операцій, фінансового лізингу, видача кредитів у формі врахування векселів, у формі операцій репо, будь-яке продовження строку погашення боргу, яке надано в обмін на зобов'язання боржника щодо повернення заборгованої суми, а також на зобов'язання на сплату процентів та інших зборів із такої суми (відстрочення платежу) [15 – 17].

У спеціальній економічній літературі під кредитними операціями банку розуміють активні банківські операції, пов'язані із наданням кредиту або наданням зобов'язань (гарантії, поручительства, авалу), які у разі їхнього виконання приведуть до фактичної передачі засобів на кредитній основі [5].

З огляду на все викладене, автором пропонується під аудитом кредитних операцій банку розуміти перевірку даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності стосовно здійснених активних банківських операцій, пов'язаних із наданням кредиту або наданням зобов'язань (гарантії, поручительства, авалу), з метою зниження кредитних ризиків банку та висловлення незалежної думки аудитора про достовірність показників фінансової звітності, обліку банку, а також про відповідність здійснених активних операцій чинному банківському законодавству та внутрішнім положенням банку.

Таким чином, на ранніх етапах становлення вітчизняної банківської системи були відсутні комплексні наукові дослідження з проблеми аудиту кредитних операцій банку, що призвело до невизначеності в понятійному апараті. Тому виникає необхідність у подальших теоретичних розробках з удосконалення як понятійного апарату, так і методики здійснення аудиторської перевірки кредитних операцій банків.

Наук. керівн. Кривцова Т. А.

Література: 1. Сайт НБУ. Статистичні дані. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>. – Назва з екрану. 2. Белова І. В. Організація контролю в банку : навч. посіб. / І. В. Белова. – Суми : Університетська книга, 2009. – 302 с. 3. Додж К. Банковский аудит / К. Додж, Я. В. Соколов. – М. : Гелиос, 2002. – 355 с. 4. Васюренко О. В. Облік і аудит у банках : навч. посіб. / О. В. Васюренко. – К. : Знання, 2008. – 325 с. 5. Литвин Н. Б. Фінансовий облік у банках (у контексті МСФЗ) : підручник / Н. Б. Литвин. – К. : "Хай & Тек Прес", 2010. – 608 с. 6. Адаме Р. Основы аудита / Р. Адаме ; пер. с англ. М. В. Ольхов. – М. : Финансы и статистика, 2001. – 376 с. 7. Положення про організацію внутрішнього аудиту в комерційних банках України, затверджене постановою Правління НБУ від 20.03.1998 р. № 114 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>. 8. Аудит банков : учеб. пособ. / под ред. Г. Н. Белоглазовой, Л. П. Кроливецкой. – 2-е изд., перераб., доп. – М. : Финансы и статистика, 2005. – 416 с. 9. Громов Н. В. Банковское дело / Н. В. Громов – М. : Книга, 2003. – 287 с. 10. Климович В. П. Основы банковского аудита : учебник / В. П. Климович. – М. : Форум ИНФРА, 2005. – 192 с. 11. Коваль Р. Д. Аудит коммерческих банков / Р. Д. Коваль. – СПб. : Искра, 2004. – 226 с. 12. Кривцова Т. О. Теоретико-методологічні аспекти аудиту кредитних операцій банку / Т. О. Кривцова, В. Ю. Баранова // Аудитор України, – № 2006(96). – 12. – С. 14–20. 13. Мороз О. С. Банковские операции / О. С. Мороз. – М. : Финансы и статистика, 2001. – 511 с. 14. Банковский контроль и аудит : учеб. пособ. / Н. В. Фадейкина, Е. К. Болгова, М. Н. Скурихин и др. ; под общ. ред. д-ра экон. наук, проф. Н. В. Фадейкиной. – М. : Финансы и статистика, 2002. – 496 с. 15. Господарський кодекс України. – Х. : Одісеї, 2011. – 184 с. 16. Про банки та банківську діяльність : Закон України, від 07.16.2000 р. № 2121-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>. 17. Інструкція з бухгалтерського обліку кредитних, вкладних (депозитних) операцій та формування і використання резервів під кредитні ризики в банках України, затверджена постановою Правління НБУ № 481 від 27.12.2007 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua>. – Назва з екрану.